

егемен

Қазықастан

Алаштың Арманшыл Ардағы

Көрнекті биолог ғалым Кәрім Мыңбаевтың 100 жылдығы туған топырағында аталып өтілді

Берекелі ел мерекесіз болмайды. Қарағанды облысының 70 жылдың белесінен аттаған той дүбірі осы өңірден шығып, халқымыздың мақтанышына айналған тұғырлы тұлғалары Сәйділ Талжанов пен Кәрім Мыңбаевтың 100-ге және Тоқтар Әубәкіровтың 60-қа толуы сынды мерейлі оқиғалармен жарасымды жалғасын тапты. Биылғы күздің құт-мерекесі мол болып, ауыз толтырып айтарлықтай жетістіктермен өрнектелді. Ел ішінің құрмет тұтқан азаматтарын ардақтаудан аянбайтын ежелгі ізгі дәстүрінің үлгілі көрінісі Нұра ауданында Қазақстан ауыл шаруашылығы ғылымының алғашқы көшбасшысы, һәм шамшырағы болған Кәрім Мыңбаевтың туғанына 100 жыл толуына арналған мерейтойлық шара арқылы тағы бір паш етілді. Маңдайына жазылған қамшының сабындай 42 жыл өмірінің айқын арман, нақты мақсат жетелеген 20 жылында халқы алдында өлшеусіз еңбек сіңіріп үлгерген ғалымның еңбегі уақыт өткен сайын маңызы ұлғайып келеді. Ғылым саласындағы сан қырлы ізденістерінің ішінде әсіресе, Бетпақдала шөлінің мал-жанға жайлы аймаққа айналуына жол ашуға, соған алдымен алыстағылардың көзін жеткізуге ұмтылған ерлікке тең күрескерлік қасиеті оның еңбегінің елеулі биігі болып табылады. Осынау ұланбайтақ өңірге қамқорлық пейіл бөлінсе, мал өсірудің қыр-сырына қанық тұрғылықты жұрттың тұрмыс-тіршілігіне құт мекен бола алатындығын “Бетпақдала” монографиясында өз басшылығымен жасалған ғылыми экспедицияның жұмыс нәтижесіне сүйеніп, анықтап жазды. Оның Гүлдала, Бақдала атануға лайықтығын айғақтады. Солай болуын жүрегіне үміт еткен асыл азаматтың асқақ арманы, өкінішке қарай, қапыда үзілді. Соның қасіреті бұл аймақтың өгейсітілген қалыпта қалуына, ел, жер келешегін ойламаушылардың Бетпақдала табиғатына тайрандап қол салуына әкеліп соқты. Кәрім Мыңбаев көзі тірі болғанда Бетпақдаланың кейіп-келбеті бүгінде көз сүйсінерліктей болып тұрар еді-ау деген ой көңілден кетпейді.

Бұдан бір ғасыр бұрын болашақ ғалым дүниеге келген, қазір еліміздің егін шаруашылығы өркен жайған аймақтарының бірі саналатын Нұра ауданында жылына 300 мың гектарға жуық жерге дәнді дақыл өсіріледі. Бұл жақта әрқайсысы 25-30 мың гектар алқаптан астық өндіретін ірі шаруашылықтар сақталған. Солардың алдыңғы сапындағы “Қайнар” ЖШС жерлес ғалымға арналған той қарсаңында 1 миллион пұт алтын дәнді қамбаға құйып, екінші миллион пұт есебін ашты. Ауданның ауыл шаруашылығының мамандары осы саланың іргетасын қалаушының өсімдіктер генетикасы мен селекциясына, дәнді дақылдар, соның ішінде бидайдың өнімділігін арттыруға бағытталған ғылыми еңбектерін жақсы біледі, сонда көрсетілген қағидалар мен тұжырымдарды іс-әрекеттеріне арқау тұтады. Мұның өзі астық өндірісін одан әрі дамытуға үлкен көмегін тигізіп жүр.

Мерейтойлық іс-шаралар аудан орталығындағы ауыл шаруашылығы бөлімі үйінің алдына орнатылған Кәрім Мыңбаев бюстінің ашылуымен басталды. Оның бет-бейнесі көзін көргендердің көңілін толқытты. Сондай-ақ өмірінде қимылы да, сөз сөйлеу мәнері де шапшаң, ой қорытуы тез болған ғалымның буырқанған күш-жігерін, қайнаған қайратын өнер тілі арқылы аша білген мүсінші шеберлігі жұртшылық сүйсінісін туғызды.

“Ел ерсіз, жер гүлсіз болмайды” демекші, Нұра топырағынан қанат қағып, халқының мақтанышына айналған ардақтылар аз емес. Абдолла Асылбеков, Қайып Айнабеков, Сәйділ Талжанов, Бүркіт Ысқақов сынды асыл тумалары қатарында Кәрім Мыңбаевтың да еңбегі мен есімі бөлек аталар тұлға. Осындай өмірі ұрпаққа өнеге адамдарды қастерлеп, есте тұту біздің азаматтық биік парызымыз. Сәйділ аға атында көше, мектеп бар. Кәрім ағамыздың есімі мектепке де, туған ауылына да берілуі орынды шара болған. Есімдері ел жадынан өшпес тұлғаларды ардақтау дәстүрі елжандылық, отан-сүйгіштік, бауырмалдық, бірлікшіл қасиеттерді қалыптастырады, – деді өз сөзінде Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы Оралбай Әбдікәрімов.

Ескерткіш түбі еліміздің түкпір-түкпірінен келген меймандар мен туған-туысқандары, аудан жұртшылығы өкілдері қойған гүл шоқтарына көмкерілді. Бұдан кейін жиналған қауым “Нұра” стадионына бет түзеді. Мұнда облыс әкімі Нұрлан Нығматулин сөз сөйлеп, мерейтойлық шаралардың басталуымен құттықтады. Сөз кезегі жазушы, көрнекті қоғам қайраткері Шерхан Мұртазаға берілгенде стадион толы адам сілтідей тына қалды. Көбі халықтың қазіргі мақтанышын жүзбе-жүз алғаш көріп, сөзін де көзбе-көз алғаш естіп отырғандар. Шерағаның “Егемен Қазақстан” газеті арқылы Кәрім Мыңбаевтың 100 жылдығын биік деңгейде атап өту туралы үн тастауын нұралықтар қуана қолдаған болатын. “Мен Кәрімнің нағашысы да, жиені де емеспін. Бірақ, жүрегіме аса жақын жандардың бірі. Әйгілі қаһарман Бауыржан Момышұлының аузынан алғаш естіп, қазақ рухы мен руханиятын биіктеткен тұлға екеніне көзім жетті. Ол Баукеңнің жан досы еді. Ал мұндай қайталанбас адамның сырлас серігі болу оның тегін адам еместігін айғақтаса керек. Біз ғалым, қайраткер Мыңбаевты әлі толық танып білгеніміз жоқ. Еңбектерінің ғылыми сараланып, жинақталып қашан шығатыны белгісіз. Бір ғана “Бетпақдала” монографиясының құндылығын бағалай алмай келеміз. Шәкірттері көп деп естиміз. Соларға ұстаздарының мұрасын неге көпшілік игілігіне ұсынбасқа? Осында келгенде әзер дегенде есіміне туған ауылы атауы берілгенін білдім. Оны былай қойғанда мына Киевка деп аталатын аудан орталығы Мыңбаев болып өзгертілсе несі артық?! Өзі алғаш білім өріне қанат қаққан Ақмола (Астана) төрінен көше аталуына не кедергі?! Той өткізіп, еске алғанымыз жақсы-ақ, алайда ұмытылмастай шаралардың жөні бөлек қой, – деген Шерағаның таныс даусы стадионды жаңғырықтырып, көпшілікке ой салды.

Парламент Мәжілісінің депутаты Кенжеғали Сағадиев, “Ауыл” партиясының төрағасы Ғани Қалиев өз сөздерінде негізгі ғылыми ізденісі өсімдіктер генетикасы мен селекциясына арналған, сонымен қатар көксағыздың

биологиялық ерекшеліктерін зерттеп, оны сұрыптау әдістерін тапқан, қант қызылшасы мен кендірді биология-селекция жағынан ғылыми тұрғыдан сипаттаған алғашқы ғалым екенін айтып, бүгінде Ұлттық Ғылым академиясының аграрлық секциясында еңбек етушілер сол істерді жалғастырып жатқанын ортаға салды.

Ғалымның қарындасы Гүлбарам Мыңбаеваның аяулы ағасы жайлы естелігі де ынта қоя тыңдалды. Осы мерекеге Сарын атты ұлын ертіп келіп, Кәрім әкесінің елімен, жерімен, ағайын-туысқандарымен табыстырған Дариға Тыналина әжейдің өзімен де нұралықтар алғаш танысты.

– Мен әкемнен екі жаста қалып, нағашыларымның қолында өстім. Папама тартқан болармын, білімге қабілетсіз емес едім. Инженер-құрылысшы мамандығын қалап, қазір осы істі атқарамын. Жақын арада үлкен атамның атына көшпекпін, – деді Сарын Кәрімұлы бізге сыр ақтарып.

Мерейтой жалғасы Тәттімбет атындағы академиялық оркестр мен жергілікті өнерпаздардың концертіне ұласты. Аудан орталығында өткен той ертеңінде Кәрім Мыңбаев ауылында жалғасты. Осындағы ғалым атындағы орта мектеп оқушылары жер-жерден келген зиялы қауым өкілдерімен кездесті. Ауылда мешіт үйі ашылды. Ел іші өзінің дарынды ұлына биік құрмет көрсетті.

Айқын НЕСІПБАЙ, Қарағанды облысы, Нұра ауданы.